

gospodarske, obrtniške in narodne.

izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 17. februarja 1869. ~

Gospodarske stvari.

Razpis službe.

Bralcem „Novic“ je znano, da se na šneperski grajščini na Notranjskem po sklepu poslednjega deželnega zbora kranjskega napravi nižja gozdarska šola. Razun prvega učitelja in voditelja te šole je treba še družega učitelja. Tako-le se razpisuje ta

služba:

Pri deželni nižji gozdarski šoli na grajščini šneperski na Notranjskem, ktera se na novo napravi, se služba učitelja za gozdarsko zemljo- in rastlinoznanstvo, za poduk o varstvu gozdov, sklenjenem s podukom o gozdu škodljivih in gozdu koristnih živalih, za poduk o gozdni in lovski policiji, za vaje v spiskih in v risanju, oboje gledé na gozdarstvo, oddaja s 600 gld. letne plače; zraven tega dobí učitelj še zastonj stanovanje in kurjavo.

Ta učitelj bode imel naslov „gozdarskega pomočnika“ ter bode pod tem naslovom v vrsto uradnikov kneza Schönburg-Waldenburg-a postavljen, in bode razun podučevanja prevzel tudi gospodarstvo šolskega gozda in oskrbovanje še družih opravil, ki so v zvezi z učilnico.

Prosilci za to službo se imajo izkazati, da so svoje študije na kaki gozdarski učilnici z dobrim uspehom dovršili, ter da so po dokončanih študijah najmanj eno leto v praktični gozdarski službi bili. Dobro spričalo praktične državne skušnje za samostojno gozdarsko gospodarstvo daje konkurentu prednost. Prosilci morajo biti zmožni slovenskega jezika, v katerem se bode podučevalo, ali saj ktereга družega s slovenskim sorodnega slovanskega jezika; tudi morejo biti neoženjeni.

Natančnejši službeni pogoji se morejo pri gozdarskem uradu podpisane grajščine ali pa tudi pri kranjskem deželnem odboru v Ljubljani pozvedeti, ali pa se bodo na pismeno povprašanje pismeno razodeli.

Prošnje naj se do konca meseca marca t. l. gozdarskemu uradu podpisane grajščine pošljejo.

Grajščina šneperska (Schneeberg) na Notranjskem 10. februarja 1869.

Na hvalo papeževi repici.

„Novice“ so že veliko pisale o papeževi repici (topinamburu), ki je po svoji rasti, enaki sončni roži, pa tudi po svojem sadu mnogim gospodarjem dobro znana. Naj jej pa vendar tudi jaz na hvalo povem, kar je posebno hvale vredno.

Papeževa repica raste na revni, borni, peščeni zemlji, na bornih prostorih, kateri kakor mrtvi, neobdelani, zapuščeni ležé; toraj od takih rev-

nih prostorov, od tako slabe zemlje, ktera ne bi sicer nobenega ali komaj imena vrednega dohodka dala, dobivamo po njej lepe dohodke. In kaj mar nimamo tacių prostorov še dovelj?

Papeževa repica le malo gnoja potrebuje, a vendar hobato izraste, in s tem mnogo gnojila dá, pomnožuje nam toraj napravo gnoja. In kaj ima kateri gospodar preveč gnoja?

Papeževa repica ostane mnogo let (10 do 15 in še več) na istem prostoru brez posebnega obdelovanja brez ponavljanega sajenja, oranja, okopavanja, vendar pa lepe dohodke donáša. Tedaj tudi zarad tega, da mnogo dela prihranimo, je posebne vrednosti.

Slednjič omenim še to, da bi veliko manj krompirja za živinsko pičo porabili in toraj veliko več krompirja človeškemu živežu prihranili, ako bi papežovo repico sadili. Potem pa bi bila cena krompirju manjša in ravno krompir je poglavitni del živeža revnega ljudstva.

Naj pa povem zdaj tudi ob kratkem, kako se sadi in čemu se rabi.

Sadi se papeževa repica po svojih gomoljih, kakor krompir, in pustí se, da se razrašča, le včasih vsako tretje leto, se jej malo pognoji, da še več pridelka dá. Ker ta rastlina po svojem velikem perji mnogo živeža iz zraka dobiva, tedaj le malo izmolze zemljo. Vzamejo se za seme dobro izraščeni gomolji, in ker ima gomolj mnogo očí (kalí), lahko se tudi na koščke razreže, kakor krompir. Boljše je pa, celo v zemljo dati, da imajo kalí koj potrebni po naravi odmenjeni živež v gomoljih samih, da more koj v pričetku razvitja krepko živeti.

Sadi se spomladi ali pa v jeseni; v lahki in suhi zemlji je boljše saditi v jeseni, v bolj vlažni težki zemlji pa spomladi. Gomolji se devajo po 3 palce globoko v zemljo, in v dobri zemlji 2 čevlja, v slabi poldrug čevlj, v štirjaku saksebi. Proti koncu meseca rožnika prične rastlina močno rasti, in raste do konca meseca listopada. Ponočni mraz rastlini nič ne dé. Ker tudi nekaj plevéla vmes izraste, je dobro, da se enkrat okopava (prvo leto) in ker se sčasoma rastlina močno razširi in tudi v perji močno razvija, tedaj perje zemlji močno senco dela in plevel zaduši.

Ako smo lepo v vrsti posadili gomolje, lahko izorjemo v prvem letu sad ob času kopanja krompirjevega; v drugem in prihodnjih letih se pa močno razširi, in potem se more po navadi kopati, kakor sploh kopljemo krompir. Gomolji izkopani se lahko hranijo. K temu je treba, da jih denemo v kupe in jih pokrijemo z zemljo; al tak prostor mora biti suh, in tako ležati, da mokrota ne dohaja in zastaja v kupu. Mraz jej ne dé nič. Lahko se pa tudi sad pustí čez zimo v zemlji; to ravno je izvrstna in koristna lastnost pa-

peževe repice, in spomladi po potrebi se izkoplje in hrani v suhih prostorih; tako shranjena več mesecev nepokvarjena ostane. Tudi pozimi jo lahko iz njive vzamemo; takrat pa je najboljša, koj porabiti jo.

Pridelek je lep, blizo tolikošen, kot od krompirja, v dobri zemlji je še celó večí. Tudi mnogo perja ali slame dá. 30 do 50 centov, ktera je tudi suha dobra za rabo. Najboljši čas štible porezati je meseca vinotoka (oktobra); en čovelj nad zemljo se štibla odreže in v snopič poveže in posuši. Taki snopiči se sestavijo tako, da jih zrak dobro posuši; čez nekaj dni se snopiči obrnejo, da se popolnoma posušé. Potem se shranijo na dobro suhem kraju, da štible in perje ne splesne. Ta slama je dobra klaja za živino, posebno za konje in ovce, naj bode zelena ali posušena. Vrednost take slame cenijo kemikarji precej dobro in stavijo primeró med mrvo in tako slamo kakor 2 do 7; to je gotovo zadostno. Tudi za kurjavo služijo stebila posebno ondi, ker drv nimajo. Pepel stebel ima dovolj kali-a (pepelika) v sebi, toraj je ta pepel zavoljo kali-a dober gnoj.

Gomolji so dobra piča za živino, in sicer ravno tako kakor krompir. Živina ta sad rada jé, ker je posebno bogat na sladkorji. Konj posebno ljubi tako pičo, tudi mu dobro hasne, ako dobiva zraven nje tudi potrebne suhe klaje. Tudi ovce ga ljubijo; opomnim pa, da morajo dobivati tudi dovolj suhe klaje, da ne dobijo driske. Svinjam ga tudi kuhajo in ga hvalijo, da tudi njim dobro hasne. Kravam ga pokladati se pa menj priporoča. Ker ima papeževa repica mnogo sladkorja v sebi, zato tudi služi za napravo žganja. — Ljudem pa za jéd ni všeč, ker je preveč sladka.

J. Povše.

Krt ni dobrotnik.

Večkrat sem že v „Novicah“ in tudi v „Pratiki“ bral pravdo o tem: ali je krt dobrotnik zemljiščem ali ne? Pri nas na Kranjskem ga imamo zapisanega za škodljivca, zakaj skušnje učé kmeta, kaj je dobro, kaj ne. Če začne krt riti na dobrem travniku, in če ga gospodar ne prežene, bode dober travnik čez 5 let gotovo za polovico slabiji, če tudi gospodar vsako krtino sproti razbrska. To mene in vsakega kmetovalca lastna skušnja uči. Morda je na Švicarskem ali pa kje drugje krt res dobrotnik, pri nas na Kranjskem pa gotovo ni. — Verjemite mi, da ravno zavoljo takih in enakih misli so gospodje pri kmetih tako ob vero prišli, da jim malo verjamejo. Fr. Zupančič.

Dostavek vredništva. Mi skušenemu gospodarju Zupančiču radi verjamemo, da krt ni tak dobrotnik, kakor ga sém ter tje čislajo, pa tudi to je gotovo, da ni tak razbojnik, kakor ga drugi popisujejo. Morebiti je pa ravno krt bil, ki je prvi učil ljudi orati, kajti on orje pod zemljo in spodnjo prst na vrh meče, da jo zrak in dež rodovitno naredí. Tudi je gotovo, da ne spodjeda rastlinam korenin, ker se živi le od mesovja mrčesovega. To pa je na drugi strani tudi res, da s krtinami izruje marsiktero koreninico rastlinam in da je nadležen travnikom, kader se kosijo. — Kar pa naposled naš častiti pisatelj gospôdi očita, da ima kmet malo vére do vednosti kmetijske pri gospodih, to je prehudo rečeno, ker ravno skušnje vseh časov nas učé, da kmet je priden delavec, al za napredek kmetijstva je malo storil, kjer ni prilike imel učiti se umnega kmetijstva, ki je tudi učenost. Prašajmo se le: kdo je iznajdel žlahnjenje sadjereje? Kje je, na priliko, bila sadjereja na Kranjskem, dokler fajmoštra Pirca ni bilo? Kdo je iznajdel dobra drvesa (pluge), ali gospod ali kmet? kdo senožeti ro-

dovitne delati, suhe močiti, močirne sušiti? kdo je učil pametna gnojnišča narejati, katerih še, žalibog! danes na kmetih tako poredkoma nahajamo? Ali ni gospôda na Kranjskem morala z briči in premijami kmete siliti, da so začeli krompir — veliki dar božji — saditi? Kakošni so še zdaj cepci na Kranjskem, ker kmetom ni mar za druge — dobre? Kako je s živinorejo? In tako bi mógli brez konca in kraja naštetí cele litanije, ki kažejo, da ves napredek pri vsem kmetijstvu izvira večidel le od gospode, to je, od mož v gospôski suknji, ki pa se kmetijstva držijo na roki učenja in skušinj. Zategadel pa ti gospodje niso bili nikoli ošabni zato, in kar se na prid in blagor kmetijstvu storili, so le veseli, ako umni kmetje, ki se niso mogli v šolah pridobiti za povzdigo kmetijstva potrebnih naukov — prave podlage umnemu gospodarstvu — ravnajo po njihovih skušnjah in naukih. Zato pustimo vsakemu svoje: umni kmet posnema, kar učení možje najdejo, in zato, da posnema, je tudi hvale vreden!

Národno-politične stvari.

Kratek načrt, kako naj se napravljajo tabori.

Národni shodi ali tabori, v katerih ljudstvo svoje mnenje javno razodeva, so pripuščeni vsakemu svobodnemu narodu. V svobodni državi mora vlada celó želeť, da se državljani pogostoma zbirajo v take shode, kajti njej mora mar biti za to, da spolnuje kar je le mogoče ljudske želje, ktere odkrivajo potrebe njegove. Postave morajo tedaj v tem obziru velikodušne biti, da se more ljudstvo zbirati brez zadržkov in birokratičnih ovirov. Beseda mora biti, se ve da, nerazuzdana, vendar pa svobodna, da sme govornik resnico povedati, rane odkriti, ljudstvo ima pa radovoljno poslušati in mirno prevdarjati tudi kako nasprotno mnenje.

Angleži in Švicarji vživajo že zdavno take postave, in nismo še slišali, da je ta pravica škodljiva bila državam, da-si tudi skrbi vlada le od daleč za red in mir pri tacihi shodih. V teh deželah je prav lahko narodne shode sklicati, ako je kaka potreba silna. Hitro se lotijo tega predmeta časniki in ga vsestransko pretresavajo, ljudstvo pa bere, in premišljuje. To pa mu ne zadostuje. Dravljani hočejo tudi odločno svoje mnenje razodeti. Oglasijo tedaj nekteri veljaki, skličejo shode po časopisih v primeren kraj, in ljudstvo se zbere, da sklène, kar misli, da je v njegov prid.

Stroški takih shodov so majhni; v kraju shoda se napravi leca ali govorišče; prav za prav ni družega nič potreba. Bister um, trdna volja, domovini vdano srce in pa lep red: to je zadosti, in najlepši kinč taboru.

Naši bratje Čehi so se skušali v mnogih taborih, in tudi mi Slovenci smo že začeli taboriti, prepričali smo se velike koristi teh shodov.

Ker pa slišimo od več strani, da hoče naš slovenski narod prihodnjo spomlad v tabore se zbirati po raznih naših deželah, ne bo odveč, da pregledamo predpise, ki pri nas v tem obziru gledé na postavo od 15. novembra 1867. leta veljajo, in pa način, po katerem se dajo tabori pri nas napravljati.

Najloža pot je ta, da se v dotični okolici zbere nekoliko veljavnih mož, 5 ali 6, ki načrtajo program in povabijo osebno še druge možake v pomenek. Za to malo število z besedo povabljenih ni treba nobenega posebnega dovoljenja in tudi nobenega naznanila. Ti zbrani rodoljubi se ustanovijo za odbor in si izberó izmed sebe prvomestnika; odločijo točke, o katerih se